

Temanotat

Retursituasjonen for asylsøkere fra Usbekistan

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Arbeids- og inkluderingsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2009

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon
Storgaten 33 A
Postboks 8108 Dep
N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70
Fax: 23 30 90 00
E-post: mail@landinfo.no
www.landinfo.no

SUMMARY

This report concerns the return situation for Uzbek citizens to Uzbekistan. It provides an overview of information given by various sources regarding the situation upon return for Uzbeks who have been asylum seekers in a Western country and who have not been involved in activities of political or other nature which could create suspicion on part of Uzbek authorities.

The report is mainly based on information collected during fact-finding missions to Bishkek and Osh (in the border area to Uzbekistan) in Kyrgyzstan in April/May 2007 and November 2008. There is a scarcity of written information available on this issue; however a few references to written work and reporting have been included in the reference list..

SAMMENDRAG

Dette temanotatet omhandler retursituasjonen for usbekiske asylsøkere. Notatet bygger hovedsakelig på informasjon innhentet på tjenestereise til Bisjkek og Osj i Kirgisistan i april/mai 2007 og november 2008. Notatet erstatter tidligere returnotat (Landinfo 2007) med oppdatert informasjon fra siste tjenestereise. Notatet tar først og fremst for seg retursituasjonen for usbekiske asylsøkere som ikke har drevet noen politisk aktivitet eller annen aktivitet som har vekket myndighetenes oppmerksomhet.

Det gjøres oppmerksom på at det er svært lite tilgjengelig skriftlig materiale om retursituasjonen for denne typen asylsøkere, og det er også få som kan uttale seg konkret med henvisninger til eksempler på hva som skjer ved en retur. Landinfo har imidlertid intervjuet en rekke kilder som gjennom mange år har jobbet med menneskerettighetsspørsmål knyttet til Usbekistan. Landinfo anser disse kildene til å være de som er best egnet til å kunne uttale seg om spørsmålet om retur. I tillegg til informasjon innhentet på tjenestereiser, baserer notatet seg på skriftlig materiale i tillegg til andre muntlige kilder.

INNHold

1. Innledning	5
2. Utreisebestemmelser og straffereaksjoner	5
2.1 Eksistensen av en lov som forbyr asyl.....	5
2.2 Pass	6
2.3 Utreisevisum.....	6
2.4 Lovlig grensepassering.....	7
2.5 Straffereaksjoner for ulovlig grensepassering, overskredet utreisevisum og uriktige opplysninger knyttet til utreisen.....	7
2.6 Grensepassering på ulovlig sted	9
3. Situasjonen for returnerte usbekere	9
3.1 Generelt om retursituasjonen for usbekiske borgere	9
3.2 Arbeidsutvandring fra Usbekistan	10
3.3 UNHCRs posisjon i forhold til retur av asylsøkere fra Usbekistan.....	11
3.4 International Organization of Migration (IOM) og deres rolle ved retur	11
3.5 Kritikk fremsatt fra utlandet	11
3.6 Personer med tilknytning til hendelsen i Andisjan: Deres situasjon i Kirgisistan	12
3.7 Personer som ikke har vært politisk aktive.....	13
3.7.1 Generelt om spørsmålsstilling til kildene under intervju	13
3.8 Kildenes syn på situasjonen ved eventuell retur.....	13
3.9 Usbekiske myndigheters overvåking.....	15
3.10 Overvåking av økonomiske transaksjoner.....	17
3.11 Reaksjoner fra myndighetene for å ha vært asylsøker i Vesten.....	17
4. Kilder.....	19

1. INNLEDNING

Landinfo har gjennom lengre tid forsøkt å innhente informasjon om situasjonen for de som returnerer til Usbekistan. Dette gjelder både de som returnerer frivillig og de som blir returnert etter å ha fått avslag på asylsøknader i Europa. Bakgrunnen for temaets aktualitet er den bekymringsfulle menneskerettighetssituasjonen i landet, myndighetenes overvåking og mistenksomhet overfor befolkningen samt utestengingen av en rekke NGOer. Dette har ført til at det er svært vanskelig å få informasjon om menneskerettighetssituasjonen i landet og en stor grad av underrapportering av hva som faktisk skjer. Dette er beskrevet i Landinfos temanotat fra oktober 2008 (Landinfo 2008).

Spørsmålet er hvorvidt det å ha søkt asyl i utlandet i seg selv er et forhold som kan sette vedkommende asylsøker i fare ved en retur til hjemlandet, dersom usbekiske myndigheter blir gjort kjent med at vedkommende har vært i utlandet som asylsøker. Et annet spørsmål som melder seg er hvorvidt usbekiske myndigheter *vil* bli gjort kjent med hvem som har søkt asyl i utlandet, og i så tilfelle, hvordan en slik informasjonstilgang skjer. Et tredje spørsmål er hva som er konsekvensene av at usbekiske myndigheter i så fall vet hvilke borgere som har vært ute av landet som asylsøkere? Hvilke eventuelle farer kan asylsøkerne settes i ved at de blir returnert?

Landinfo gjør i dette notatet ikke rede for den generelle situasjonen i Usbekistan og heller ikke for hendelsen i Andisjan i 2005. Hendelsen i Andisjan forutsettes som kjent. En oppsummering er gjort i Landinfos temanotat om generelle forhold (Landinfo 2008).

Før informasjon som kan belyse ovennevnte spørsmål presenteres, gjøres det rede for de eksisterende utreisebestemmelsene og straffebestemmelsene som gjelder ved brudd på disse.

Informasjonen i dette temanotatet baserer seg først og fremst på informasjon innhentet på tjenestereise til Kirgisistan i april/mai 2007 og november 2008. Landinfo har lenge ønsket å foreta en tjenestereise til Usbekistan, men har ikke oppnådd å få visum. Innhenting av informasjon har derfor foregått i Bisjkek og i Osj i Kirgisistan. Osj er en av grensebyene sør i Kirgisistan i Ferghana-dalen. Landinfo har hatt møter med en rekke lokale menneskerettighetsorganisasjoner, internasjonale organisasjoner og journalister som har uttalt seg om situasjonen i Usbekistan. Landinfo har også inkludert annen tilgjengelig informasjon om forholdene ved retur til Usbekistan.

2. UTREISEBESTEMMELSER OG STRAFFEREAKSJONER

2.1 EKSISTENSEN AV EN LOV SOM FORBYR ASYL

Landinfo har ved flere anledninger fått spørsmål fra utlendingsmyndighetene om hvorvidt det eksisterer en lov som forbyr usbekiske borgere å søke asyl i ulandet. Landinfo har gjennom samtaler med Human Rights Watch og UNHCR sine tidligere

kontorer¹ i Tasjkent fått opplyst at en slik lov ikke eksisterer. Dette har senere blitt bekreftet fra flere kilder.

2.2 PASS

Borgere av Usbekistan har et felles innenriks/utenrikspass. Dette passet utstedes ved en alder av 16 år. Fornyelse skjer ved 25 år og 45 år (U.S. State Department 2007b) Alle usbekere som forlater Usbekistan må ha gyldig pass. Dette gjelder også utreise til de land hvor det ikke er et krav om utreisevisum. Se neste punkt.

Usbekere som skal reise fra et sted til et annet (enten innad i Usbekistan eller over grensen til nabolandet) har i utgangspunktet alltid med seg sitt pass (intervju med usbekisk flyktning i Kirgisistan november 2009).

2.3 UTREISEVISUM

For å forlate Usbekistan må usbekiske borgere ha et utreisevisum stemplet inn i sitt usbekiske pass. Det er noe uklart hvilke land som er unntatt denne bestemmelsen. En representant for en menneskerettighetsorganisasjon i Osj har opplyst at krav om utreisevisum ikke gjelder for noen av de øvrige fire sentralasiatiske landene; Turkmenistan, Kasakhstan, Kirgisistan og Tadsjikistan (intervju i Kirgisistan, november 2008) En representant for Open Society Institute samt en representant for en usbekisk organisasjon har senere opplyst at det kun er Kirgisistan og Kasakhstan i tillegg til Russland som er unntatt bestemmelsen. Open Society Institute opplyser at disse forholdene er i stadig endring og at det er vanskelig å holde seg orientert om hva som er gjeldende til enhver tid (intervju i Brussel, april 2009).

Utreisevisum må søkes hos Innenriksministeriets lokale OVIR-kontor (Office of Visas and Registration/otdel Viz i Registratsii) som finnes i alle regioner i landet. Prosessen tar ifølge representanter for menneskerettighetsorganisasjoner i Osj ca. to uker og man må betale et gebyr for å få utreisevisumet utstedt. Ifølge de samme kildene er det som regel en enkel prosess å få et utreisevisum, selv om utreisevisum nektes utstedt i helt spesielle saker. Dette kan være kriminelle saker og ellers personer som har anklager mot seg eller har saker oppe for rettsapparatet etc. Kildene påpeker imidlertid at det er rart om personer som har vært involvert i kriminelle forhold, søker om utreisevisum. Hvis de ønsker å gjemme seg for myndighetene, vil de trolig heller ikke søke utreisevisum (intervju i Osj, november 2008).

En representant for en usbekisk organisasjon opplyste imidlertid til Landinfo at for enkelte personer kan det å skaffe seg et utreisevisum være en møysommelig prosess. For representanten selv hadde det tatt to måneder å få utreisevisum. Hun mente at dette var pga hennes profilerte rolle i menneskerettighetsarbeid i Usbekistan (intervju i Brussel, april 2009).

Etter at utreisevisumet er stemplet inn i passet, kan man søke om visum til det landet man skal reise til. Utreisevisumet er gyldig i to år, og utreise og retur til Usbekistan

¹ Usbekiske myndigheter besluttet 17. mars 2006 at UNHCR sitt kontor i Tasjkent skulle stenges. Beslutningen ble av det internasjonale samfunn satt i forbindelse med at UNHCR bisto flyktninger fra Andijan i mai 2005. Hendelsen i Andijan er beskrevet i Landinfo sitt temanotat om Usbekistan fra november 2008. Human Rights Watch har ikke hatt virksomhet i Tasjkent siden 2007 da personalet mistet sin akkreditering.

må skje innenfor denne perioden (intervju med menneskerettighetsorganisasjoner i Kirgisistan, november 2008).

2.4 LOVLIG GRENSEPASSERING

Vilkåret for lovlig grensepassering er at man må krysse grensen ved en offisiell grensepost og med de rette dokumenter som gir rett til å passere grensen (se siste avsnitt under punkt 2.5). Usbekistan og Kirgisistan har flere offisielle grenseoverganger, hvor grensevakter kontrollerer dokumenter. Gyldig pass gjelder også som gyldig dokument for grensepassering, ifølge representanter for menneskerettighetsorganisasjoner i Osj. Det er også krav om pass for reiser innad i Usbekistan når en reiser fra en region til en annen. Barn som krysser landegrensen må ha fødselsattest og være i følge med usbekiske borgere for å krysse grensen. Usbekere kan oppholde seg 60 dager i Kirgisistan uten nærmere tillatelse fra kirgisiske myndigheter (intervju i Osj, november 2008).

Illegal grensepassering er når en person krysser grensen på et sted hvor det ikke er lovlig grensepassering (ikke grensestasjon). Vilkår for lovlig grensepassering er at man må krysse grensen ved en offisiell grensepost med de rette dokumenter som gir rett til å passere grensen (intervju med NGO i Kirgisistan, november 2008).

2.5 STRAFFEREAKSJONER FOR ULOVLIG GRENSEPASSERING, OVERSKREDET UTREISEVISUM OG URIKTIGE OPPLYSNINGER KNYTTET TIL UTREISEN

Det er ikke ulovlig etter straffeloven å forsøke å krysse grensen mellom Usbekistan og Kirgisistan uten de nødvendige dokumenter (gyldig pass), men grensevaktene skal etter loven kunne nekte grensepassering. Ifølge informasjon innhentet i 2007 og 2008, er det imidlertid mye korrupsjon ved grensepasseringene, slik at personer uten gyldig dokumenter kan betale seg over grensen. Grensevaktene er lite profesjonelle og lar seg bestikke.

Radio Free Europe viser til at grensepersonale på grensen mellom Kirgisistan og Usbekistan har innført egne bestemmelser for grensepasseringer og tar seg betalt fra en befolkning som ikke kjenner sine rettigheter (Umetov 2009)

Det er usikkerhet om hvordan straffereaksjonene praktiseres for retur med overskredet utreisevisum. Usbekisk straffelov art. 223 sier følgende (Criminal Code 1994):

Illegal Exit from or Entry in Republic of Uzbekistan

Exit from or entry in the Republic of Uzbekistan, or crossing the state border, which violate the duly set procedures – shall be punished with fine from fifty to one hundred minimum monthly wages, or imprisonment from three to five years.

The same actions committed:

a) by breakthrough;

b) by previous concert by a group of individuals;

c) by an official whose exit requires a special approval –

shall be punished with imprisonment from five to ten years.

Foreign nationals and stateless persons, who arrived in Uzbekistan without due formalization of entry documents in order to exercise the right to political asylum envisaged by the Constitution of the Republic of Uzbekistan, shall be excused from liability.

Kildene er ikke samstemte og loven synes å praktiseres tilfeldig. Ifølge representanter for to menneskerettighetsorganisasjoner i Osj så er overskredet utreisevisum ikke en straffesak etter loven. Det gis en administrativ straff for overtredelse. Ifølge de samme representantene er det imidlertid ikke alltid slik usbekiske myndigheter følger loven og det kan være tilfeldig hvordan lovverket brukes (intervju i Kirgisistan, november 2008). En annen NGO som jobber med juridisk bistand til usbekere som kommer over grensen til Kirgisistan opplyser at dersom de som har overskredet utreisevisumet har en god grunn for å ha gjort det, kan de være heldige og kun få en administrativ bot. Gode grunner kan være problemer med billetten, mangel på penger, helseproblemer etc. Eksisterer det ingen god grunn for overskridelsen, kan det bli en straffesak. Det er imidlertid mulig å bestikke seg ut av situasjonen (intervju i Kirgisistan, 2008).

Amnesty International hevder på sin side at overtredelse av utreisevisumet er straffbart etter usbekisk straffelov. Amnesty opplyser at usbekere i utlandet har hatt vanskeligheter med å få fornyet sitt utreisevisum mens de har vært i utlandet. Det vises til ett tilfelle hvor en usbekisk borger i 2007 ble dømt etter art. 223 i straffeloven for overtredelse av utreisevisumet ved retur. Borgeren ble dømt til 5 års fengsel for ulovlig utreise. Han ble imidlertid løslatt fra fengslet under et amnesti, men har en type husarrest og et permanent utreiseforbud (Amnesty 2009).

Også utreise basert på uriktig informasjon ilegges administrativ straff. UNHCR skriver følgende i en e-post til Landinfo i mai 2005:

Administrative sanctions (payment of fines equivalent to 3-5 times of minimum monthly wage) are provided for by art. 226 of the Code on Administrative Responsibility for violation by citizens of Uzbekistan of "the established procedure for application for validation of documents for departure abroad", which normally refers to intentional giving of misinformation in the application (UNHCR, e-post mai 2005).

UNHCR sier videre i samme e-post:

If a citizen who had left the country in contravention of the existing procedures returns to Uzbekistan and comes to the attention of the authorities, he/she can be punished under art. 223 of the Criminal Code, which provides for a range of punishments from a monetary penalty (fine equivalent to 50-100 times of minimum monthly wage) to imprisonment (3-5 years).

Her forstår Landinfo det slik at UNHCR refererer til personer som har reist ut uten å være i besittelse av de dokumentene (inkludert utreisevisum) som de etter loven skal ha.

UNHCR kjente i 2005 ikke til at personer hadde blitt straffet etter denne paragrafen. Under Landinfos tjenestereise til Osj i Kirgisistan i april/mai 2007 opplyste imidlertid flere av kildene om at de kjente til en rekke tilfeller der personer var blitt dømt for ulovlig grensepassering. De kildene Landinfo snakket med opplyste at i

disse tilfellene dreiet det seg om personer som myndighetene anså som politiske motstandere. Landinfo fikk ikke flere detaljer rundt dette (intervjuer med frivillige organisasjoner i Kirgisistan, april/mai 2007).

For utreise uten utreisevisum (med fly) ilegges også administrativ straff ifølge en menneskerettighetsorganisasjon i Osj. Utreise med falske dokumenter er imidlertid en straffbar handling (intervjuer i Osj, november 2008).

2.6 GRENSEPASSERING PÅ ULOVLIG STED

Ifølge en organisasjon som jobber med juridisk bistand overfor usbekere i grenseområdet Usbekistan/Kirgisistan er det mange som krysser grensen utenfor de ordinære grensestasjonene. Organisasjonen viser til en episode der to mennesker ble skutt ned av usbekiske grensevakter da de forsøkte å krysse grensen ulovlig. De to krysset grensen på et sted der det vanligvis ikke er kontroll. Ifølge informasjon innhentet av Landinfo på tjenestereise i 2007, er det imidlertid svært porøse grenser mellom Usbekistan og Kirgisistan. Mange krysser grensene utenfor grensestasjonene og mange krysser også grensene og betaler seg gjennom kontrollen når de ikke har gyldige dokumenter.

Flere kilder, herunder ICG og lokale menneskerettighetsorganisasjoner, har også bekreftet at grensene mellom Usbekistan og Kirgisistan er svært porøse og at det er lett å komme seg over grensen på andre steder enn ved de ordinære grenseovergangene (intervju med blant andre ICG, 2007 og 2008). Dette bildet ble også bekreftet i intervju med usbekisk flyktning i Osj i november 2008.

Enda en internasjonal organisasjon som i utgangspunktet bekrefter at det er flere steder langs grensen mellom Kirgisistan og Usbekistan hvor det fortsatt er mulig å krysse ulovlig, blant annet ved å betale grensevaktene for å krysse grensen ulovlig dersom man ikke har dokumentene sine i orden, påpeker imidlertid at kontrollen mellom Kirgisistan og Usbekistan har økt i de senere år. Videre hevder organisasjonen at myndighetene ikke ønsker at folk skal krysse grensen.

Det er mye korrupsjon og bestikkelser, ikke bare ved grenseovergangene men også på flyplassene. Til tross for at et system for kontroll med korrupsjon er på plass, er altså korrupsjonen utbredt innad i systemet (intervju med internasjonal organisasjon i Kirgisistan, november 2008). En representant for International Crisis Group (ICG) opplyste at det nok er vanskeligere å bestikke seg gjennom en kontroll på flyplassen i Tasjkent uten gyldige dokumenter. Det kan alltid være en mulighet, men langt vanskeligere enn via landeveien (intervju i april/mai 2007).

3. SITUASJONEN FOR RETURNERTE USBEKERE

3.1 GENERELT OM RETURSITUASJONEN FOR USBEKISKE BORGERE

Det foreligger ikke skriftlige rapporter som omhandler retursituasjonen til usbekiske borgere som har søkt asyl i utlandet og som så blir sendt tilbake. Human Rights Watch har skrevet en rapport om retursituasjonen for de usbekerne som har reist ut av Usbekistan som følge av hendelsen i Andisjan og som så har vendt tilbake (HRW

2008). Disse personene har imidlertid alle hatt en eller annen forbindelse til Andisjan og er således i en spesiell situasjon. Opplevelsene de returnerte har hatt ved retur kan likevel gi et inntrykk av usbekiske myndigheters holdning til det å ha oppholdt seg i utlandet.

3.2 ARBEIDSUTVANDRING FRA USBEKISTAN

Det foregår en utstrakt arbeidsutvandring fra Usbekistan til Kirgisistan og videre til Russland og Ukraina. Usbekiske borgere kan oppholde seg i Kirgisistan i 60 dager uten visum. Oppholder de seg mer enn 5 dager i Kirgisistan, skal de registrere seg ved den lokale politistasjonen. Det er imidlertid vanskelig for usbekere å få en slik registrering fra kirgisiske myndigheter og derfor er det mange som oppholder seg i Kirgisistan uten denne registreringen. Bostedsregistrering krever at noen er villige til å leie ut bolig til usbekerne og dette er det mange som ikke er villige til å gjøre (intervju med internasjonal organisasjon i Kirgisistan, november 2008).

En organisasjon som driver med juridisk bistand til usbekere som har kommet over grensen fra Usbekistan til Osj opplyser at det tidligere var mange som kom over grensen grunnet politiske forhold, særlig etter hendelsen i Andisjan. Nå er det mer den økonomiske situasjonen som gjør at mange forlater Usbekistan. Organisasjonen viser imidlertid til at mange usbekere later som de er arbeidsmigranter selv om de i realiteten er flyktninger som har forlatt Usbekistan grunnet redsel for myndighetene. De har ingen økonomiske ressurser, ingen inntekt og later som om de kommer av økonomiske grunner. De venter på at situasjonen i Usbekistan skal forandre seg. De vil ikke søke asyl i Kirgisistan fordi de ikke ønsker å ha noe å gjøre med kirgisiske myndigheter.

Videre vises det til at de som kommer over grensen av økonomiske grunner stort sett er bønder, handelsmenn og håndverkere som har vanskeligheter med å greie seg økonomisk i Usbekistan. En del har også blitt motarbeidet i arbeidet sitt ved at myndighetene for eksempel har satt seg imot utvidelser av bedriften etc. Usbekiske myndigheter ønsker kontroll over arbeidslivet (intervju med kirgisk NGO i Kirgisistan, november 2008).

Når personer har oppholdt seg som arbeidsmigranter i Kirgisistan for så å reise tilbake til Usbekistan, blir de sjekket på grensen og ofte utsatt for press og fratatt penger. Ovennevnte organisasjon opplyser at alle som kommer tilbake fra utlandet til Usbekistan blir sjekket.

En internasjonal organisasjon i Osj opplyser at mange reiser ut på grunn av dårlige økonomiske forhold og ingenting annet. Disse presenterer kanskje en historie om forfølgelse når de kommer til et annet land. Problemet ifølge denne organisasjonen er at de vil kunne anses som flyktninger når de returnerer på bakgrunn av hvordan usbekiske myndigheter vil se på den handlingen at de har søkt asyl i utlandet.

Usbekiske myndigheter godtar at mange usbekere drar til andre land for å jobbe og tjene penger, sier International Crisis Group representant Paul Quinn-Judge. Han mener imidlertid at det er trolig at sikkerhetstjenesten følger med på situasjonen og at de har god oversikt. De som reiser ut må ha en god forklaring på hvorfor de drar til utlandet, eksempelvis at de skal besøke slektninger i ulandet. Å innrømme at man skal ta jobb på et marked på den andre siden av grensen er en annen forklaring.

3.3 UNHCRs POSISJON I FORHOLD TIL RETUR AV ASYLSØKERE FRA USBEKISTAN

UNHCR skrev følgende i sine anbefalinger fra mars 2006 om retur av asylsøkere som har fått negativt vedtak: "Return to Uzbekistan should be weighed with extreme caution and care" (UNHCR 2006).²

Svenske migrasjonsmyndigheter har senere vært i kontakt med UNHCRs hovedkontor i Genève i forsøk på å innhente informasjon om hvordan usbekiske myndigheter ser på usbekere som har returnert etter å ha søkt asyl i utlandet (se LIFOS 2007). UNHCR opplyser at de ikke har informasjon om returnerte asylsøkere, men anmoder om at der retur skal skje, må dette skje på en slik måte at den enkelte ikke blir identifisert som asylsøker med avslag. Dette er for å unngå eventuell forfølgelse basert på tillagt politisk mening ("imputed political opinion"). UNHCR skriver videre at dette gjelder spesielt for Norge og Sverige hvor mange opposisjonsledere er bosatt. Dette i motsetning til i nabolandene hvor det er en blandet migrasjon. I videre korrespondanse med Migrasjonsverket har UNHCR uttalt at usbekiske ambassader ikke bør underrettes om at returen gjelder en asylsøker og at det beste er om en asylsøker selv ordner returen til hjemlandet.

3.4 INTERNATIONAL ORGANIZATION OF MIGRATION (IOM) OG DERES ROLLE VED RETUR

En av arbeidsoppgavene til IOM er å organisere retur i samarbeid med de enkelte mottagerlandenes myndigheter (for eksempel Norge). Organisasjonen er ikke representert med eget kontor i Usbekistan, men samarbeider med en lokal NGO i Tasjkent. Det er ingen automatikk i at representanter fra denne NGOen er til stede på flyplassen ved en eventuell retur av usbekiske asylsøkere. Ifølge IOM i Bisjkek er en IOM-representant til stede på flyplassen kun hvis den som returnerer har bedt om det. IOM driver ikke et eget returprogram for returnerte asylsøkere til Usbekistan, slik de gjør i enkelte andre land, og er derfor ikke orientert om hva som skjer ved retur (intervju i Kirgisistan, april/mai 2007).

3.5 KRITIKK FREMSATT FRA UTLANDET

Flere kilder har uttalt seg til Landinfo om hvorvidt usbekiske borgeres aktivitet i utlandet, eller former for kritikk rettet mot usbekiske myndigheter, vil være kjent av myndighetene i hjemlandet. Enda et spørsmål er om kritikk av regimet på utenlandske nettsider vil være kjent for myndighetene.

Svarene som er gitt er ikke entydige. De fleste mener at svært mye informasjon vil bli plukket opp av usbekiske myndigheter, men det hersker imidlertid en viss usikkerhet hos kildene om hvorvidt usbekiske myndigheter vil ha oversikt over små lokale nettsteder. Ingen mener at en helt kan se bort fra at usbekiske myndigheter får med seg det aller meste av hva som skjer med usbekiske borgere i utlandet. De fleste av kildene mener at situasjonen ville være en annen for etniske russere enn for etniske usbekere og at myndighetene generelt ikke er så interessert i å følge med på hva de etniske russerne foretar seg i utlandet (intervjuer med usbekiske journalister i Moskva, oktober 2005).

² Rapporten ble trukket fra UNHCR sine nettsider i første halvdel av 2007 uten at det ble gitt noen offisiell forklaring på hvorfor.

3.6 PERSONER MED TILKNYTNING TIL HENDELSEN I ANDISJAN: DERES SITUASJON I KIRGISISTAN

Som nevnt er det ikke skrevet rapporter om usbekiske asylsøkere og deres situasjon ved retur etter å ha fått avslag i utlandet.

Både ICG og Human Rights Watch (HRW) har imidlertid skrevet om personer som reiste ut av Usbekistan grunnet hendelsen i Andisjan 12. mai 2005 og som deretter har vendt tilbake. Også U.S. State Department har i sine menneskerettighetsrapporter skrevet om denne gruppen.

ICG skriver at mange usbekiske borgere dro til USA etter hendelsen i Andisjan og at mange av disse deretter returnerte etter lovnader fra usbekiske myndigheter. Det er ifølge ICG umulig å få informasjon om de som har returnert og også umulig å garantere for deres sikkerhet. Det vises til at den organisasjonen som kunne ha fulgt opp situasjonen til de returnerte flyktningene er UNCHR, men UNHCR måtte stenge sitt kontor i mars 2006 etter påtrykk fra usbekiske myndigheter (ICG 2007).

U.S. State Department (2007a) omtaler usbekiske myndigheters press overfor enkelte land for å få usbekiske flyktninger tilbake til Usbekistan etter hendelsen i Andisjan. Mens det vises til at Ukraina og Kirgisistan har returnert flyktninger, sies imidlertid ikke noe om situasjonen for asylsøkere som har blitt returnert til Usbekistan etter avslag. Dette er heller ikke tema i senere rapporter fra U.S. State Department.

HRW omtaler situasjonen til mange av dem som forlot Usbekistan pga. hendelsen i Andisjan og som i etterkant har blitt påvirket til å dra tilbake til Usbekistan. En del opplyser at de har blitt lovet "tilgivelse" fra usbekiske myndigheter om de kommer tilbake. HRW beskriver hvordan mange av de som har returnert har blitt utsatt for trusler, forhør og arrestasjoner ved retur. Noen har forlatt Usbekistan på nytt etter å ha vært i hjemlandet i kort tid. HRW skriver at flyktninger som kommer tilbake fra USA mottar en noe mildere behandling og viser til at Usbekistan er redd for sitt omdømme i USA. Rapporten sier imidlertid ingenting om hva som skjer ved retur for asylsøkere som har vært i vestlige land og som blir returnert mot sin vilje. Rapporten er kun viet personer som har en tilknytning til Andisjan (HRW 2008).

UNHCR bekrefter den skriftlige informasjonen fra HRW, U.S. State Department og ICG, og opplyser videre at de kjenner til personer som forlot Usbekistan grunnet hendelsen i Andisjan og som senere har returnert. UNHCR har opplysninger om at personer har blitt arrestert og torturert ved retur. Det vises til ett eksempel der en mann ble dømt og fikk en betinget dom ved retur. Siden dro han tilbake til Kirgisistan. UNHCR viser videre til at slektninger til de som har reist ut blir utsatt for arrestasjoner for å tvinge flyktninger til å returnere (intervju i Kirgisistan, november 2008).

En NGO som driver med juridisk bistand overfor usbekiske flyktninger i Kirgisistan opplyser at etter hendelsen i Andisjan har det vært et samarbeid mellom usbekisk og kirgisisk sikkerhetstjeneste om å gå usbekiske flyktninger over grensen og tilbake til Usbekistan. Organisasjonen opplyste videre at etter 2007 har det kommet få flyktninger over grensen som følge av det som skjedde i Andisjan i mai 2005 (intervju i Kirgisistan, november 2008).

Flere kilder har bemerket det økende samarbeidet mellom kirgisisk og usbekisk sikkerhetstjeneste. UNHCR viser til at usbekere som kommer over grensen og søker

beskyttelse hos UNHCR ikke lenger får en gyldig tillatelse til å oppholde seg i Kirgisistan til tross for at UNHCR gir disse flyktningstatus. UNHCR må derfor sende disse flyktningene til 3. land ("resettlement") (intervju med UNHCR og NGOer i Kirgisistan, 2008). Ovennevnte NGO som driver med juridisk bistand, opplyste at de kjente til usbekiske borgere som hadde reist tilbake til Usbekistan og at disse var blitt fengslet ved retur. Organisasjonene visste imidlertid ikke noe mer og viste til at det er svært vanskelig å finne ut hva som skjer i Usbekistan. Informasjonstilgangen er svært begrenset. En representant for organisasjonen Spravedlivost opplyste at profilerte usbekere som søker beskyttelse i Kirgisistan, ikke tør å gjøre dette i grenseområdet. Her er de ikke trygge. Hvis noen i det hele tatt ønsker å være i Kirgisistan, tar de kontakt med UNHCR i Bisjkek som ligger langt fra grensen til Usbekistan (intervju i Kirgisistan, 2008).

3.7 PERSONER SOM IKKE HAR VÆRT POLITISK AKTIVE

3.7.1 Generelt om spørsmålsstilling til kildene under intervju

Siden det foreligger lite eller ingen skriftlig informasjon om retursituasjonen til usbekiske borgere som har vært i utlandet som asylsøkere, har Landinfo gjennom sine tjenestereiser forsøkt å rette oppmerksomheten spesielt mot dette spørsmålet. I 2007 og 2008 har Landinfo stilt spørsmål om usbekere som har forlatt Usbekistan uten å ha vekket myndighetenes oppmerksomhet, og som ikke har opplevd trakasseringer, overgrep, eller vært redd for overgrep grunnet sin egen situasjon under opphold i Bisjkek og Osj. Dette er personer som kan ha forlatt Usbekistan pga. den generelle situasjonen i landet med høy arbeidsledighet og generelt dårlige forhold. Disse personene har ikke vært i myndighetenes søkelys før de forlot landet og har heller ikke forlatt Usbekistan grunnet frykt for overgrep fra myndighetene.

Landinfo har forsøkt å gjøre det klart overfor de kildene som har blitt intervjuet at det var retursituasjonen til denne gruppen Landinfo var interessert i å få informasjon om. Mange av kildene startet imidlertid med å fortelle om personer som forlot Usbekistan og dro over grensen til Kirgisistan i forbindelse med hendelsen i Andisjan i mai 2005.

3.8 KILDENES SYN PÅ SITUASJONEN VED EVENTUELL RETUR

De kildene Landinfo snakket med både under tjenestereisen i 2007 og i 2008 fremhevet at Usbekistan er et overvåkingssamfunn og mente at myndighetene følger med på det som skjer i landet. Ingen avviste at situasjonen rundt returnerte asylsøkere (frivillig eller ved tvang) er usikker. Det ble videre vist til at enhver person som forteller en annen "sannhet" om det usbekiske samfunn enn det myndighetene (president Karimov) gjør, representerer en trussel for myndighetene. President Karimov aksepterer kun sin egen fremstilling av forholdene i Usbekistan. Derfor vil, ifølge flere kilder, opplysninger om Usbekistan som gis av asylsøkere og andre representere en trussel for myndighetene (intervjuer i Kirgisistan, april/mai 2007 og november 2008).

Samtlige kilder Landinfo intervjuet mente at retursituasjonen til personer som hadde vært i utlandet som asylsøkere var problematisk. Det ble presisert at dette gjaldt også de som ikke hadde vakt myndighetenes oppmerksomhet før de forlot landet. Ingen av

kildene kunne imidlertid vise til konkrete tall på overgrep, og de fleste hadde heller ikke konkrete hendelser å vise til. Mange understreket den store graden av underrapportering siden det pr. i dag er svært få organisasjoner tilstede i Usbekistan som kan rapportere om forholdene der. Eksempelvis måtte UNHCR stenge sitt kontor i Tasjkent i 2006 og HRW måtte stenge sitt kontor i 2007 etter at de ikke lenger fikk akkreditering til å drive kontoret. En rekke nyhetsbyråer har også måtte legge ned sin virksomhet. Dette gjør informasjonstilgangen svært vanskelig.

Noen viste til at de kjente til personer som hadde vært ute av landet i forbindelse med deltakelser på seminarer og lignende i utlandet og at disse hadde blitt utsatt for avhør ved retur. Det ble vist til at enkelte ble innkalt til såkalte “samtaler” og at disse “samtalene” kunne ha forskjellig form; alt fra helt vanlige samtaler til mer avhørspregete samtaler. Kildene var imidlertid samstemte i at gitt den overvåkingen som skjer i Usbekistan så er det å ha vært i utlandet og søkt asyl et forhold som vil vekke myndighetenes oppmerksomhet og bli oppfattet negativt. Dette var en reaksjon som gikk igjen hos alle kildene (intervjuer i Kirgisistan, april/mai 2007 og november 2008).

ICGs representant i Bisjkek uttalte at “I would doubt if Karimov did not know” på Landinfos spørsmål om myndighetene har kjennskap til personer som returnerer fra utlandet. Han opplyste videre at han ikke hadde informasjon om at returnerte asylsøkere hadde fått problemer ved retur, men at han ville bli overrasket hvis de ikke ble straffet, gitt den mistenksomheten som hersker i samfunnet (intervju i Kirgisistan, november 2007).

En representant for en internasjonal organisasjon i Osj opplyste at usbekiske myndigheter vet hvem som har søkt asyl og at de vil reagere på dette. Organisasjonen har ikke hørt om konkrete tilfeller, men ut fra den kunnskap de har om overvåkingen i Usbekistan, er de sikre på at myndighetene vil kjenne til dette. De som har søkt asyl i utlandet vil bli ansett som forrædere av myndighetene. Organisasjonen trakk frem begrepet “imputed political opinion” – tillagt politisk mening – og mente at etter hendelsene i Andisjan har dette begrepet fått spesiell betydning. Organisasjonen viste til at dersom usbekiske myndigheter har noe å skjule, så må de beskytte den offisielle versjonen av hva som skjedde i Andisjan. Organisasjonen mente at dersom en vanlig bonde fra Andisjan eller et annet sted i Ferghana-dalen som ikke har vært politisk aktiv, har vært i utlandet og så kommer tilbake, så er dette nok til at myndighetene ønsker å foreta seg noe overfor denne personen. Dette på grunn av allmennpreventive hensyn, for å statuere et eksempel og skremme eller true andre.

På spørsmål om hvordan myndighetene vet at noen har vært i utlandet, ble kontakt med den usbekiske ambassaden nevnt. Dersom man forsøker å verifisere identiteten til de usbekiske asylsøkerne ved en usbekisk ambassade, vil myndighetene få vite det. Videre ble det vist til at usbekisk postvesen ikke er pålitelig. Posten blir åpnet. Organisasjonen mente at det er høyst sannsynlig at representanter for myndighetene er overalt og at det finnes informanter. Organisasjonen viste til at politisk aktivitet ikke er viktig for at myndighetene skal reagere. Det er andre grunner som ligger bak. Organisasjonen viste til “no rule of law” (intervju i Kirgisistan, november 2008).

En NGO som jobber med juridisk bistand overfor usbekiske flyktninger opplyste at hva som skjer med personer som returnerer etter å ha søkt asyl i utlandet er avhengig

av hvilket land disse har vært i. Folk som har vært i Vesten og returnerer får en annen behandling enn de som har vært i for eksempel Russland eller i Ukraina. Den sistnevnte gruppen vil ikke ha problemer ved retur. Organisasjonen trekker paralleller til Sovjet-tiden og viser til at de som dro på et arrangement i Østblokklandene ville få en annen behandling ved retur enn de som hadde vært i Vesten. Organisasjonen viste til at de som har vært i Vesten blir tatt inn til avhør og må betale for å slippe ut. Enkelte holdes i flere dager. Kan de betale for seg, slippes de (intervju i Kirgisistan, november 2008).

International Crisis Group ved Paul Quinn-Judge mente at usbekere som søker asyl utgjør en utsatt gruppe ved retur. Han viste til at presidenten i Usbekistan benytter "terror" for å få offentlig ro og orden. Det å inneha "feil ideer" og det å ha "feile kontakter" er farlig, og kan ødelegge en persons liv. Quinn-Judge viste til at folk fengsles for "ingenting". Et møte med utledninger vil i seg selv kunne være farlig. Han viste til at hvis usbekiske borgere deltar på seminarer/kongresser i utlandet, så er det risikabelt for disse å snakke med HRW eller ICG. Usbekere snakker bare med offentlig ansatte. Myndighetenes toleranse er meget lav. Som utlending kan en sette usbekiske borgere i fare ved å ha en kommunikasjon med dem. Nivået av paranoia er svært høyt og usbekerne befinner seg i en meget bekymringsfull situasjon, uttalte Quinn-Judge. Han mente videre at alle som har søkt asyl i utlandet er under full overvåking og hevdet at selv folk uten en dramatisk historie, vil kvalifisere til flyktningstatus. Han mente at disse personene er kvalifisert til asyl pga. mistenksomheten i samfunnet. Karimov ser på befolkningen som fiender og det å dra ut av Usbekistan for så å bli sendt tilbake er i seg selv farlig (intervju i Kirgisistan, november 2008).

3.9 USBEKISKE MYNDIGHETERS OVERVÅKING

Mange hevder altså at hvis myndighetene får greie på at en usbeker har vært i ulandet, så vil dette bety at vedkommende får problemer ved retur. Det er imidlertid et spørsmål om myndighetene virkelig får vite dette og hvordan de i så fall får denne kunnskapen.

Kildene var stort sett enstemmige i at usbekiske myndigheter har god oversikt og at de vet hvem som har vært ute av landet som asylsøkere og hvem som har vært ute av landet som arbeidsmigranter (intervjuer med internasjonale organisasjoner og lokale NGOer i Kirgisistan, 2007 og 2008).

En NGO som driver med juridisk bistand til usbekiske flyktninger mente imidlertid at høytstående ("high ranking") myndigheter ikke vet hvem som har vært i Vesten hvis de som kommer tilbake ikke har visum til Schengen og heller ikke andre stempler. Pga. korrupsjonen vil de heller ikke vite om ulovlig grensepassering, for eksempel for handelsfolk som reiser til Kirgisistan. Ankommer de returnerte imidlertid med billett til Tasjkent, vil myndighetene vite at de har vært i Vesten og da kan de få problemer.

En representant for en annen NGO, Spravedlivost, som jobber med flyktningrelaterte problemer i Kirgisistan, opplyser at usbekiske myndigheter har full oversikt. Spravedlivost viser til mahalla-systemet³ og opplyser at hver mahalla har en egen

³ Se detaljert om mahalla-systemet i Human Rights Watch sin rapport, HRW (2003)

leder som overvåker. Dette er formannen i mahallaen. Personen er utpekt av sikkerhetstjenesten og denne lederen skal rapportere om besøkende fra andre land (intervju, november 2008).

Ifølge en usbekisk flyktning er det flere lønnede verv i mahallaen. Dersom informasjonen uteblir kan det holdes tilbake lønn til de ansatte. Mahallaen vet alt om innbyggerne den har ansvaret for, og dersom en person har vært i utlandet, vil mahallaen være informert om dette. Den vil vite om en person har oppholdt seg som asylsøker under oppholdet i utlandet. Informasjon utveksles mellom medlemmene og det er umulig å skjule noe (intervju i Kirgisistan, november 2008).

En annen usbekisk flyktning uttaler at de som har vært i Europa (ikke de som kun har vært i Russland) vil bli overvåket ved retur. Myndighetene vil ha tilbake de som reiser til Europa. Når de kommer hjem kommer de i massemedia. De blir intervjuet og må si at det ikke var bra i utlandet. De blir tvunget til å unnskyldes at de har reist ut. Myndighetene lar dem gå etter disse utsagnene. Hver sak er individuell. Flyktningen har imidlertid ikke hørt om at personer har blitt arrestert når de returnerer fra utlandet. Det kommer an på hva man har gjort i utlandet. Han mener myndighetene vil kjenne til det hvis en person har søkt asyl i utlandet og så returnerer til Usbekistan. Dette på grunn av graden av kontroll og fordi sikkerhetstjenesten er overalt. Han viser til at også sikkerhetstjenesten har agenter som søker asyl i utlandet for å innhente informasjon (intervju i Kirgisistan, november 2008).

Spravedlivost opplyser at befolkningen generelt er på vakt overfor hverandre og viser til et eksempel med en journalist som deltok på et seminar i Kasakhstan. Journalisten var redd for å snakke med noen. Trolig var det agenter fra usbekisk sikkerhetstjeneste der. Folk er redde for hverandre og er preget av mistillit. Representanten for Spravedlivost forklarte videre at han ikke vet hvordan sikkerhetstjenesten jobber. Det er umulig å skjønne hvordan, opplyste han. Han mente at mahallaen rapporterer om alt oppover i systemet, også om helt "vanlige" folk som har vært ute av landet. Dette er opplysninger Spravedlivost har fra slektninger og venner i Usbekistan. Han opplyste videre at Sikkerhetstjenesten gjør en god jobb og vet hvem som immigrerer pga. økonomiske årsaker og hvem som reiser ut av politiske grunner.

ICG hevder at usbekiske myndigheter er paranoide, og videre at mahallahsystemet er slik at hvis informasjon plukkes opp, så rapporteres det videre. Og *noen* vil ha plukket opp om man har vært i utlandet (intervju i Kirgisistan, november 2008).

En representant for en internasjonal organisasjon mente at det kan gå bra med asylsøkere ved en retur hvis ingen spør vedkommende hvor han har vært og verken mahallaen eller andre får greie på at vedkommende har vært i utlandet som asylsøker og ingen dermed rapporterer videre oppover i systemet. Representanten for organisasjonen understreket imidlertid at det er svært mange forbehold som må tas for kunne si at vedkommende ikke risikerer noe ved en retur (intervju i Kirgisistan, april/mai 2007).

UNHCR opplyser at usbekisk og kirgisisk sikkerhetstjeneste har svært tette bånd og deler informasjon, og viser at usbekiske myndigheter har god oversikt over hvem som søker flyktningstatus i Kirgisistan (intervju, november 2008).

3.10 OVERVÅKING AV ØKONOMISKE TRANSAKSJONER

Den usbekiske sikkerhetstjenesten kan følge alle økonomiske transaksjoner til Usbekistan via internasjonale finanssystemer. En ny resolusjon vedrørende kontroll med usbekiske borgere som jobber i utlandet ble fattet i midten av mai 2007. Det er offisielt 100 000 usbekiske gjestearbeidere i utlandet, mens ca. 1,5 millioner er uregistrert. Mange stiller seg spørsmålet hva som er usbekiske myndigheters intensjoner med resolusjonen, men det er enighet om at usbekiske myndigheter ikke har som målsetting å begrense arbeidsmigrasjonen. Økonomiske overføringer fra arbeid i utlandet utgjør ca. 8 % av BNP. Resolusjonen medfører økt mulighet til å bøtelegge usbekiske borgere for ulovlig utreise og /eller skatteunndragelse. Det blir påpekt at resolusjonen kan bli brukt mot personer som gjør det bra i utlandet, til å utøve press mot "politiske dissidenter" og generelt bidra til mer korrupsjon hos myndighetspersoner (Ferghana.ru. 2007.) Fra flere av de kildene Landinfo snakket med, ble det hevdet at resolusjonen vil øke usbekiske myndigheters kontroll med usbekere i utlandet (intervjuer i Kirgisistan, april/mai 2007).

3.11 REAKSJONER FRA MYNDIGHETENE FOR Å HA VÆRT ASYLSØKER I VESTEN

Det er uklart hvilke reaksjoner den enkelte asylsøker som i utgangspunktet ikke har et beskyttelsesbehov kan møte ved en retur. Kildene som Landinfo har intervjuet er noe uklare bortsett fra at de alle mener at situasjonen vil være svært problematisk.

HRW medgir at de ikke har noen statistikk over antallet returnerte asylsøkere til Usbekistan. De har heller ingen konkret informasjon om hva som skjer med asylsøkere som blir returnert. HRW har kun informasjon om enkelte hendelser knyttet til personer som har vært i utlandet, men ikke konkret om returnerte asylsøkere. HRW nevner ett tilfelle der en person var kommet tilbake fra Kasakhstan og var blitt dømt for religiøs ekstremisme ved retur.

HRW understreket den store graden av underrapportering.

HRW presiserer imidlertid at det å søke asyl kan gjøre en person utsatt. Personen risikerer ikke nødvendigvis tortur, men kan bli utsatt for press. Allikevel tilføyer HRW at tortur brukes systematisk ved avhør (intervju i Oslo, juni 2008).

Representanten for organisasjonen Spravedlivost har opplyst at enkelte personer kan oppleve å få advarsler når de kommer tilbake til Usbekistan etter opphold i utlandet. Noen kan bli oppsøkt, bli truet og må betale bestikkelser for å komme seg ut av situasjonen. Han mente imidlertid at det ikke nødvendigvis er alt som rapporteres oppover så lenge personene betaler seg ut av situasjonen. Representanten fra Spradelivost var litt uklar siden han først mente at alt rapporteres til mahallaen og etterpå sa at når folk betaler seg ut av en situasjon kan det være at mahallaen ikke rapporterer videre oppover i systemet.

Representanten fra Spradelivost mener videre at høyt profilerte journalister og andre profilerte personer har en type beskyttelse fra det internasjonale samfunnet pga. at de er kjente personer. Beskyttelsen har de i kraft av at de er kjent. Han opplyser videre at noen menneskerettighetsadvokater spiller dobbeltroller ved at de later som de er menneskerettighetspersoner, men de er også sikkerhetsagenter. Derfor er det ikke i myndighetenes interesse å kvitte seg med alle menneskerettighetspersoner. Noen av dem er nyttige kilder for myndighetene.

Representanter for to andre NGOer, (en av dem Center of Support of International Protection (CSIP)) som også jobber med juridiske forhold, spesielt statsborgerforhold, oppgir at en usbeker som kommer tilbake etter å ha vært asylsøker i utlandet, vil få livet sitt ødelagt. Selv om usbekiske myndigheter eventuelt ikke skulle komme til å forfølge denne personen, så vil livet hans bli et helt annet. Ingen vil ansette ham og befolkningen i mahallaen vil overvåke ham. Vedkommende vil bli undertrykt. Det å ha vært flyktning er et forhold forbundet med skam. En asylsøker blir sett på som en forræder. Det kan anlegges straffesak mot denne personen som et avskrekkende eksempel for andre. Blir det ikke reist sak mot ham, vil han bli møtt med en annen type reaksjon. Det vil i tillegg alltid være et sosialt press mot vedkommende. Selv om en person skulle flytte til en annen by og folk ikke kjenner hverandre så godt, så vil denne personen oppleve mange begrensninger. Han vil ikke kunne få jobb og myndighetene vil kjenne til at han har vært i utlandet. Og selv om asylsøkeren ikke innehar topphemmelig informasjon, så vil personen bli utsatt for avhør om hva han har gjort i utlandet og om han har slektninger i utlandet. De to representantene viste til at i Usbekistan må en bevise sin uskyld, "presumption of guilt – you have to prove you are innocent" (intervju med CSIP og en annen organisasjon i Kirgisistan, 2008).

Ifølge ICG kan returnerte asylsøkere oppleve ubehagelige forhør, bli utsatt for ærekrenkelser og utpressing (en gang eller permanent). Personer som har vært i utlandet som asylsøkere vil bli utestengt fra arbeidslivet, og vil verken kunne komme tilbake til samme arbeidssted eller få noen ny jobb. ICG nevner også fysisk vold og eventuell fengsling som en mulig reaksjon. ICGs representant avsluttet med den påstand at risikofaktoren ved det å ha søkt asyl og returnerer til Usbekistan er høyere enn for noe annet land han kjenner til, bortsett fra Nord-Korea (intervju i Kirgisistan, november 2008).

4. KILDER

Skriftlige kilder

- Amnesty International (2009, 28. april). *Uzbekistan Submission to the Human Rights committee. 96th session, 16-31 July 2009 Pre-sessional meeting of the Country Report Task Force on Uzbekistan*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR62/002/2009/en/a834e62b-fcd5-4391-b44c-f8d8fcc3f6a3/eur620022009en.pdf> [lastet ned 7. mai 2009]
- [Criminal Code] (1994, 22. september). *Criminal Code of the Republic of Uzbekistan*. Tashkent: Republic of Uzbekistan. Tilgjengelig via <http://www.unhcr.org/refworld/publisher,NATLEGBOD,,UZB,3ae6b59216,0.html> [lastet ned 9. juni 2009]
- Ferghana.ru (2007, 2. mai). The new immigration control measures: who stands to benefit? *Ferghana.ru*. Tilgjengelig fra <http://enews.ferghana.ru/article.php?id=2019> [lastet ned 9. juni 2009]
- Human Rights Watch (2008, 12. mai). *Saving its Secrets – Government repression in Andijan*. New York: Human Rights Watch. Tilgjengelig fra <http://hrw.org/reports/2008/uzbekistan0508/uzbekistan0508web.pdf> [lastet ned 9. juni 2009]
- HRW (September 2003). *From House to House: Abuses by Mahallah committee*. Human Rights Watch. Europe and Central Asian Division. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/reports/2003/uzbekistan0903/uzbekistan0903.pdf> [lastet ned 22. 05.2009]
- International Crisis Group (2007, 22. august). *Uzbekistan: Stagnation and Uncertainty*. Bishkek/Brussels: International Crisis Group. Tilgjengelig fra http://www.crisisgroup.org/library/documents/asia/central_asia/b67_uzbekistan_stagnation_and_uncertainty.pdf [lastet ned 9. juni 2009]
- Landinfo (2008, 30. oktober) *Uzbekistan - landnotat*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/747/1/747_1.pdf [lastet ned 9. juni 2009]
- LIFOS (2007, 6. august). *Angående åtarvåndande til Uzbekistan*. Norrköping: LIFOS. Tilgjengelig fra <http://www.migrationsverket.se/lifos/dok.do?dtyp=&land=Uzbekistan&fromDatum=20070429&tomDatum=20071029&sidStorlek=10&sorteringsOrdning=-UDAT,-DOKN&mode=&period=1&currDokument=4> (lastet ned 9. juni 2009)
- Umetov, C. (2009, 27. april). Uzbekistan and Kyrgyzstan: Border Hassel Abound. *Radio Free Europe*. Tilgjengelig fra

<http://www.eurasianet.org/departments/insightb/articles/eav042709b.shtml> [lastet ned 9. juni 2009]

- UNHCR (2006, mars). *International Protection Considerations Regarding Asylum-Seekers and Refugees From the Republic of Uzbekistan*.

Artikkelen er ikke tilgjengelig på nettet.

- U.S. State Department (2007a, 22. mars) 2007. *Country Report on Human Rights Practices. Uzbekistan*. Washington, DC: U.S. State Department. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2006/78848.htm> [lastet ned 908. juni 05.2009]
- U.S. State Department (2007b, 7. mars). *Documents. Uzbekistan*. Washington, DC: U.S. State Department.

Rapporten er tilgjengelig i Landatabasen under Usbekistan/Dokumenter

Muntlige kilder

- Center of Support of International Protection. Intervju i Kirgisistan, november 2008
- Human Rights Watch. Intervju i Tasjkent, mars 2003
- Human Rights Watch. Intervju i Oslo, juni 2008
- International Crisis Group ved Michael Hall. Intervju i Kirgisistan, april/mai 2007
- International Crisis Group ved Paul Quinn-Judge. Intervju i Kirgisistan, november 2008
- Internasjonal organisasjon. Intervju i Kirgisistan, november 2008
- Internasjonale organisasjoner. Intervjuer i Kirgisistan, april/mai 2007
- Open Society Institute. Intervju i Brussel 2. april 2009
- Representanter for NGOer. Intervjuer i Kirgisistan, november 2008
- Spravedlivost, NGO. Intervju i Kirgisistan, november 2008
- UNHCR. Intervjuer i Tasjkent, mars 2003 og i Kirgisistan april/mai 2007 og november 2008
- Usbekiske flyktninger. Intervjuer i Kirgisistan, november 2008
- Usbekiske journalister. Intervjuer i Moskva, oktober 2005